

Melléklet¹

I.számú melléklet

Nevelőszülői interjúvázlat

I. Bemutatkozás

Kérem, mutassák be magukat néhány szóban! (életkoruk, családi állapotuk, lakóhelyük településtípusa, legmagasabb iskolai végzettségük, foglalkozásuk)

II. Nevelőszülővé válás

1. Kérem, mondják el, ki hány éve nevelőszülő és miért választották ezt a hivatást? (Milyen előzetes ismereteik, elképzeléseik voltak a nevelőszülői hivatásról, valamint honnan informálódtak, mielőtt meghozták a végleges döntést?)
2. A nevelőszülővé válás folyamata során Önök milyen képzésben vettek részt? (képzések, tanfolyamok)
3. Mit gondolnak, a nevelőszülői képzés mennyiben készíti/készítette fel Önöket a nevelőszülői feladatok ellátására? (Hogy érzik, mely területeken igényelnének mélyebb elméleti és gyakorlati ismereteket, felkészítést?)
4. Kérem, meséljenek arról, hogyan fogadták a szűkebb és tágabb család tagjai, a barátaik, ismerőseik, hogy nevelőszülői feladatokat szeretnének ellátni? Támogatta-e Önöket a családjuk, környezetük a nevelőszülővé válásban? (férj, vérszerinti gyermekek, szülők, barátok, szomszédság)
5. Kérem, mondjanak néhány példát vagy konkrét szituációt, történetet a nevelőszülői hivatás nehézségeiről és szépségeiről!

III. A családi élet

6. Önök hány gyermeket nevelnek? Kérem, nevezzék meg a vérszerinti és a nevelt gyermekek számát, nemét és életkorát! (Közülük hányan élnek otthon/költöztek el?)
7. Kérem, ismertessék, hogy miért emelték ki a nevelt gyermeket/gyermeket a családjukból!

¹ Kocsis Nóra (2024). Lehetőségek és akadályok a nevelőszülők és pedagógusok közötti együttműködésben.

8. Hogy látják, a gyerekek hogyan tudtak beilleszkedni a nevelőcsaládba, milyen kihívásokkal néztek szembe? Önök hogyan tudták segíteni, könnyebbé tenni ezt a folyamatot?
9. Kérem, jellemezzék a vérszerinti szülőkkel való kapcsolattartást! (kapcsolattartás formája, módja és gyakorisága, *gyermekek és nevelőszülők tekintetében egyaránt*)

IV. A család és az iskola közötti kapcsolattartás

10. Kérem, jellemezzék a vérszerinti és a nevelt gyermek(ek) iskolai pályafutását (milyen típusú iskolába járnak, volt-e iskolaváltás, tanulmányi eredményesség, továbbtanulási és pályaválasztási tervek...)!
11. A nevelt gyermekeiket tanító pedagógusok közül, mekkora részüket ismerik személyesen? Milyen módon és milyen rendszerességgel tartják a kapcsolatot a pedagógusokkal? *(személyesen, email, telefon, közösségi platformok, iskolai vagy iskolán kívüli rendezvények, szabadidős/közösségi programok...)*
12. Mely helyzetekben, milyen célból keresik fel a nevelt gyermekeiket tanító pedagógusokat?
13. Mit gondolnak, mi a feladata egy szülőnek és egy pedagógusnak a gyermeknevelésben? Kérem, mondjanak konkrét példákat az egyéni és a közös feladatokra!
14. Éreznek-e előítéletességet, tájékozatlanságot, információhiányt, elzárkózást a tanítók, tanárok részéről a nevelt gyermekek, nevelőszülős családok irányába?
15. Mit gondolnak arról, hogy pedagógusok figyelembe veszik-e a gyermekek speciális élethelyzetéből adódó nevelési kihívásokat (a gyermek érzelmi szükségletei, odafigyelés, iskolaváltás esetén a beilleszkedés támogatása)?
16. Megvalósul-e, s ha igen, milyen formában a nevelést és a tanulást támogató segítő szakemberekkel való együttműködés (pl. iskolapszichológus, iskolai szociális segítő, gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus)
17. Hogyan tekintenek Önök a gyermekeik pedagógusára (alsósoknál délelőtti tanítóra, felsősöknél osztályfőnökre)? Miért? (partnerként, alkalmazottként, felettesként, szakemberként)
18. Önök szerint a gyermekeik pedagógusa hogyan tekint Önökre? Miért? (partnerként, alkalmazottként, felettesként, szakemberként)
19. Hogy látják, mit tudna Önöknek segíteni az iskola és a pedagógus a gyermeknevelésben, a nevelőszülői nehézségek, kihívások enyhítésében?
20. Hogyan tudnák jellemezni azokat a pedagógusokat, akikkel kifejezetten jó a kapcsolatuk, illetve azokat a pedagógusokat, akikkel akadályokba ütközik, nehézkes a kapcsolattartás?

21. Mit gondolnak, nevelt gyermekeiknek milyen a kortársakkal való kapcsolatuk?

V. Levezető kérdések

22. Kérem, mutassák be néhány mondatban, hogy milyen 5 éves jövőtervekkel rendelkeznek!

23. Hogy érzik, tervezik-e a nevelőszülői hivatás elhagyását? Ha igen, milyen változtatásokra lenne szükség a gyermekvédelem területén ahhoz, hogy nevelőszülő maradjon?

2.számú melléklet

Pedagógusi interjúvázlat

I. Bemutatkozás

Kérem, mutassák be magukat néhány szóban! (életkoruk, családi állapotuk, gyermekek száma, lakóhelyük településtípusa, legmagasabb iskolai végzettségük, pedagóguspályán eltöltött évek száma, munkakör/szak megnevezése)

II. Település és iskola bemutatása

1. Kérem, mutassák be az iskola települését! (társadalmi-gazdasági környezet, munkalehetőség, utazási, kulturális, sportolási, művészettanulási lehetőségek a környéken)
2. Mi jellemző a településen az emberek közötti kapcsolatokra? Az emberek ismerik egymást, gyakran összefutnak pl. diákjaik szüleivel az utcán, boltban stb.?
3. Meséljenek a tanulókról! Milyen társadalmi háttérű családokból érkeznek? Mivel foglalkoznak általában a szüleik?
4. Milyen gyermeknevelési gyakorlatokat látnak a családok részéről? Továbbá milyen családi, nevelési, gyermekvédelmi problémákkal, kihívásokkal találkozhatnak a pedagógusi munkájuk során?
5. Együttműködnek-e segítő szakemberekkel a családi, nevelési, gyermekvédelmi problémák megoldásában? (pl. iskolai szociális segítővel, nevelőszülői tanácsadóval, iskolapszichológussal, védőnővel, gyógypedagógussal...)

III. A nevelőszülő családok bemutatása

6. Kérem, meséljenek arról, hogy hány nevelőszülő családban élő gyermeket tanítottak, vagy tanítanak is jelenleg? Hogy látják, többségében milyen okokból emelik ki a gyermekeket a családjukból (pl. elhanyagolás, veszélyeztetés, gyermekbántalmazás, a szülő szenvedélybetegsége vagy mentális állapota miatt...)?
7. Érzékelnek-e speciális nevelési, pedagógiai kihívásokat a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek körében? (pl. tanulmányi teljesítmény területén, beilleszkedési nehézségek, hiányzás/lemorzsolódás, fegyelmezési problémák, pályaválasztási nehézségek...) Hogy érzik, pedagógusként hogyan tudják támogatni a családi, gyermekvédelmi kihívásokkal küzdő gyermekek tanulmányi előmenetelét, nehézségekkel való megküzdését?

8. Észlelte-e hasonlóságot vagy különbséget a nevelőszülők és Önmaguk között? (szabályok, értékrend, normák, a tanulókról alkotott vélemény, a tanuló jövője)
9. Jellemző az Önök intézményében, hogy a nevelőszülők a pedagógusoktól kérnek tanácsot nevelési kérdésekben? Ha igen, jellemzően milyen területeken igénylik a pedagógusok támogatását, iránymutatását?
10. Milyen életkori sajátosságok jellemzik az Önök iskolájában a nevelőszülőket? Az Önök által ismert nevelőszülők hány éve vannak a nevelőszülői hivatás „pályáján”?

IV. Az iskola és a család közötti kapcsolattartás

11. Az Önök által tanított gyermekek nevelőszülei közül, mekkora részüket ismerik személyesen? Milyen módon és milyen rendszerességgel tartják a kapcsolatot a pedagógusok és a nevelőszülők? *(személyesen, email, telefon, közösségi platformok, iskolai vagy iskolán kívüli rendezvények, szabadidős/közösségi programok...)*
12. Mely helyzetekben, milyen célból keresik fel Önök a gyermekek nevelőszüleit? Melyek a családokkal, a nevelőszülőkkel való kapcsolattartás alapelvei az Önök pedagógiai gyakorlatában?
13. Mely helyzetekben, milyen célból keresik fel Önöket a gyermekek nevelőszülei? Tapasztalatuk szerint mi jellemző, a nevelőszülő egyik tagja, mindkét tagja vagy egyik fél sem tartja a kapcsolatot az iskolával?
14. Hogyan tudnák jellemezni azokat a nevelőszülőket, akikkel kifejezetten jó a kapcsolatuk, illetve azokat a nevelőszülőket, akikkel akadályokba ütközik, nehézkes a kapcsolattartás? Tapasztalatuk szerint milyen kihívásokkal, akadályokkal szembesülnek a nevelőszülők, amelyek megnehezíthetik az iskolával való kapcsolattartást?
15. Mit gondolnak, mennyire beszélnek egy nyelvet a szülőkkel, nevelőszülőkkel?
16. Mit gondolnak, mi a feladata egy szülőnek és egy pedagógusnak a gyermeknevelésben? Kérem, mondjanak konkrét példákat az egyéni és a közös feladatokra!

V. Levezető kérdések

17. A tanárképzésben vagy a továbbképzések során hallottak-e a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekeket és nevelőszülő családot érintő elméleti, módszertani kérdésekről, pedagógiai jó gyakorlatokról? S ha igen, mit? Volsz-e igényük további tudásra ezen a területen? Mire lenne szükségük leginkább?

3.számú melléklet

A nevelőszülőkkel készített interjúkban megjelenő fő- és altémákhoz kapcsolt kódok előfordulásainak száma

Főtéma	Altéma	Kódok	Kódszámok	
Nevelőszülővé válás	hivatásválasztás	nem volt előzetes ismerete	1	
		családtag, ismerős ajánlotta, aki nevelőszülő	7	
		segítségnyújtás, gyermekszeretet	5	
		munkahelyi érdekltség	2	
	formális felkészülés a nevelőszülővé válásra (képzési tapasztalatok)	nevelőszülői alapképzés (döntéselőkészítő-tréning, nevelőszülői képzés)	15	
		KOP képzés	15	
	a környezet fogadtatása (család, barátok, szomszédság...)	pozitív, támogató	10	
		negatív, fenntartással kezelte	3	
		vegyes érzések	2	
Családi élet	vér szerinti gyermekek	nincs vér szerinti gyermek	2	
		van vér szerinti gyermek (a nevelőszülő saját háztartásában él)	5	
		van vér szerinti gyermek (külön háztartásban él)	8	
	a nevelt gyermek vér szerinti családjából történő kiemelése	lemondtak a gyermekről	5	
		nem megfelelő lakhatási körülmények	8	
		elhanyagolás	4	
		börtönviselt szülők	2	
		bántalmazás	2	
		függőség	3	
		információhiány, nem tudja a kiemelés pontos okát	1	
	nevelőcsaládba történő beilleszkedés	gördülékeny	10	
		nehézkés	3	
		nem valósult meg (a nevelőszülők “visszaadták” a gyermeket)	2	
	vér szerinti családdal való kapcsolattartás gyakorisága	rendszeres kapcsolattartás	9	
		ritka kapcsolattartás	3	
		nem valósul meg	2	
		fel van függesztve	2	
	vér szerinti családdal való kapcsolattartás hatása	kedvező, pozitív hatás	7	
		negatív hatás	5	
	örökbeadás hatása a nevelőszülőre	nem tudja feldolgozni, “pályaelhagyóvá” válik	0	
		lelkesíti, motiváltság érzése („egy cél beteljesülése”)	8	
		nagyon megviseli, de marad a pályán	7	
	a nevelőszülői hivatás megélése	nehézségek, kihívások	6	
		szépségek, „eredmények"	9	
	Család-iskola partnerség	nevelési-oktatási intézmény típusa	óvoda	7
			alapfokú oktatás	13
			középfokú oktatás	4
felsőfokú oktatás			1	
		személyesen	8	

	a pedagógusokkal való kapcsolattartás módja	telefonon	3
		közösségi platformok (email, KRÉTA, Messenger)	4
	a pedagógusokkal való kapcsolattartás rendszeressége	naponta	11
		hetente	2
		havonta	1
		félévente egy-két alkalommal	1
	a pedagógusokkal való kapcsolattartás oka, indíttatása	érdeklődés, információkérés (magatartás, viselkedés, iskolai teljesítmény), információátadás	9
		probléma okának feltárása	6
	szülő-pedagógus közös feladata	együtműködés	6
		nevelési célok és feladatok egyeztetése	4
		érzelmi biztonság megteremtése	5
	pedagógusi attitűd a nevelőszülős családok irányába (a nevelőszülők perspektívájából)	előítéletesség	8
		nevelési kihívások figyelembevétele	7
		speciális élethelyzetből adódó igények figyelembevétele	7
	segítő szakemberekkel való együttműködés	gyámmal	2
		(iskola)pszichológussal	3
		óvodai és iskolai szociális segítővel	2
		gyógypedagógussal	4
		fejlesztőpedagógussal	4
	pedagógusok a nevelőszülők szemében	partner	11
		szakember	3
		felettes	1
	nevelőszülők a pedagógusok szemében (a nevelőszülők perspektívájából)	partner	13
		szakember	0
		felettes	0
		nem tudja megítélni a választ	2
	pedagógusok jellemzése, akikkel kifejezetten jó a nevelőszülős családok kapcsolata	segítőkész	6
		empatikus, toleráns	9
	pedagógusok jellemzése, akikkel nehézkes a kapcsolattartás	előítéletes	12
		negatív megkülönböztetés	3
	a gyermekek kortársakkal való kapcsolata	megfelelő	6
		nehézkes	9
Jövőtervek	hosszú távú	szeretne maradni a nevelőszülői pályán	15
		a gyermek(ek) (tovább)tanulásának elősegítése	5
		támaszt nyújtani a már felnőtt nevelt gyermekeknek	2
		szeretne saját házat, saját családot	1
		a nevelőszülői hivatás mellett szeretne munkát vállalni	2
		ha a helyzete, egészségi állapota engedi, szeretne még nevelésbe venni gyermeket	1

Forrás: saját szerkesztés az interjúk adatbázisunk alapján

4.számú melléklet

A pedagógusokkal készített interjúkban megjelenő fő- és altémákhoz kapcsolt kódok előfordulásainak száma

Főtéma	Altéma	Kódok	Kódszámok
Az iskola bemutatása	családok társadalmi háttere	alsó	4
		közép	4
		felső	2
	segítő szakemberekkel való együttműködés	nevelőszülői tanácsadóval	4
		(iskola)pszichológussal	3
		óvodai és iskolai szociális segítőkkel	4
		munkatársakkal (pedagógusokkal)	7
		gyámmal	7
A nevelőszülő családok bemutatása	a pályája során tanított nevelt gyermekek száma	1-2	7
		3-4	2
		4 vagy annál több	1
	speciális nevelési, pedagógiai kihívások a nevelőszülő családban élő gyermekekkel	instabil élethelyzet rendezése	6
		normák, minták pótlása	5
		prevenció a lemorzsolódásban	1
		beilleszkedési, magatartási nehézségek	4
	hasonlóság észlelése a nevelőszülő és önmaga között	gyermekközpontúság	3
		nevelési elvek	3

		nem érez hasonlóságot	4
	különbség észlelése a nevelőszülő és önmaga között	nevelési elvek	4
	a nevelőszülő tanácsot kér a pedagógustól	nevelési kérdésekben	3
		továbbtanulás miatt	4
		nem fordult elő	3
	a nevelőszülő életkori sajátossága	középkorú	10
Család-iskola partnerség	a nevelőszülővel való kapcsolattartás módja	személyesen	8
		telefonon	2
		közösségi platformon (email, KRÉTA, Messenger)	2
	a nevelőszülővel való kapcsolattartás rendszeressége	naponta	4
		hetente	4
		havonta	1
		félévente egy-két alkalommal	1
	a nevelőszülővel való kapcsolattartás oka, indíttatása	információkérés	3
		információ átadása	4
		észlelt probléma jelzése, okfeltárás	3
	nevelőszülők jellemzése, akikkel kifejezetten jó a kapcsolat	készséges, figyelmes	6
		gyermekközpontú	4
	nevelőszülők	elzárkózó	2

	jellemezése, akikkel a nehézkes kapcsolattartás	ellenséges, rideg	3
	szülő-pedagógus közös feladat	együttműködés	4
		nevelési célok és feladatok egyeztetése	2
		érzelmi biztonság megteremtése	4
Tudásgyarapítás a gyermekvédelmi gondoskodásban élő, nevelőszülős családokat érintő elméleti és gyakorlati kérdésekben	lenne rá igény	a tanárképzésben nagyobb hangsúlyt kellene rá fektetni	2
		elméleti, módszertani, jogi kérdések, pedagógiai jógyakorlatok	3
		tanácsadás, szupervízió	3
	nincs rá szüksége	az évek alatt megszerzett tapasztalatokra támaszkodik	2

Forrás: saját szerkesztés az interjúk adatbázisunk alapján

5.számú melléklet

A nevelőszülők demográfiai adatai ($N=15$)

Interjúalany	nem	életkor	pályaszakasz
N1/1	nő	59	6 év
N1/2	nő	53	3 év
N1/3	nő	46	6 év
N1/4	nő	46	3 év
N1/5	nő	62	5 év
N2/1	nő	56	6 év
N2/2	nő	52	6 év
N2/3	nő	33	3 év
N2/4	nő	50	5 év
N2/5	nő	64	14 év
N3/1	nő	51	7 év
N3/2	nő	36	4 év
N3/3	nő	55	5 év
N3/4	nő	41	5 év
N3/5	nő	43	4 év

Forrás: saját szerkesztés

6.számú melléklet

A pedagógusok demográfiai adatai (N=10)

Interjúalany	nem	életkor	iskolatípus
P1/1	nő	59	állami fenntartású általános iskola
P1/2	nő	43	állami fenntartású gimnázium
P1/3	nő	55	állami fenntartású általános iskola
P1/4	nő	53	állami fenntartású általános iskola
P1/5	nő	40	állami fenntartású gimnázium
P2/1	nő	43	állami fenntartású általános iskola
P2/2	nő	26	állami fenntartású általános iskola
P2/3	nő	24	állami fenntartású általános iskola
P2/4	nő	25	állami fenntartású általános iskola
P2/5	nő	40	állami fenntartású általános iskola

Forrás: saját szerkesztés